

Työttömyysetuuden yleiset työvoimapolitiittiset edellytykset

Sisällys

1 TYÖTTÖMYYSETUUDEN YLEISET TYÖVOIMAPOLIITTISET EDELLYTYKSET.....	2
1.1 Kokoaikatyön hakeminen ja oikeus työttömyysetuuteen	2
1.2 Työtön työnhakija	3
1.3 Lomautus ja lomautukseen rinnastettava syy.....	7
1.3.1 Lomautus.....	7
1.3.2 Lomautukseen rinnastettava syy	8
1.4 Työnteon ja palkanmaksun muu keskeytyminen	10
1.5 Muun kuin Suomen kansalaisen oikeus työttömyysetuuteen	11
1.6 Ulkomaanmatka	12
1.7 Työnhakijan oikeus pitää lomaa	13
1.8 Vapaaehtois- ja talkootyö	14
1.9 Palkaton työskentely yrityksessä tai yleisesti työsuhteessa tehtävissä töissä	17
1.10 Muita työttömyysetuuden saamisen yleisiin työvoimapolitiittisiin edellytyksiin liittyviä seikkoja	19

1 TYÖTTÖMYYSETUUDEN YLEISET TYÖVOIMAPOLIITTISET EDELLYTYKSET

1.1 Kokoaikatyön hakeminen ja oikeus työttömyysetuuteen

Työttömyysetuuteen on oikeus kokoaikatyötä hakevalla työttömällä työnhakijalla. Kokoaikatyötä hakevana pidetään työnhakijaa, jonka työnhaun ja mahdollisen työllistymissuunnitelman tavoitteena on työllistyminen kokoaikatyöhön. Osatyökyvyttömyyseläkettä saavan työnhakijan ei tarvitse hakea kokoaikatyötä, vaan työkykyä vastaavan osa-aikatyön hakeminen on riittävää.

Jos työnhakija ilmoittaa työvoimaviranomaiselle tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskukselle (KEHA-keskus), ettei hän hae kokoaikatyötä, hänellä ei ole oikeutta työttömyysetuuteen. Estävä työvoimapoliittinen lausunto annetaan siitä päivästä alkaen, kun tieto työnhakijan ilmoituksesta tuli työvoimaviranomaiselle tai KEHA-keskukselle.

Estävän työvoimapoliittisen lausunnon tulee aina perustua työnhakijan omaan nimenomaiseen ilmoitukseen siitä, ettei hän hae kokoaikatyötä. Lausuntoa ei voida antaa muun, esimerkiksi työnhakijan tilannetta koskevan kokonaisarvion, perusteella.

Mikäli työnhakija ilmoittaa muulle taholle, esimerkiksi työttömyysetuuden maksajalle, ettei hän hae kokoaikatyötä, estävää työvoimapoliittista lausuntoa ei anneta.

Oikeus etuuteen alkaa uudestaan siitä päivästä, jolloin työnhakija ilmoittaa hakevansa kokoaikatyötä. Työnhakijalle annetaan esteetön työvoimapoliittinen lausunto, jos muut etuuden saamisen työvoimapoliittiset edellytykset täyttyvät. Oikeus etuuteen ei palaudu takautuvasti: esteetön lausunto annetaan siitä päivästä lukien, jolloin työnhakijan ilmoitus saapui työvoimaviranomaiselle tai KEHA-keskukselle, ei takautuvasti aikaisemmasta ajankohdasta.

Työttömyysetuuden yleisenä edellytyksenä oleva velvollisuus hakea kokoaikatyötä on säännös, jonka soveltaminen perustuu työnhakijan omaan ilmoitukseen työnhaun tavoitteesta. Säännöstä (TTL 2 luvun 1 §) sovellettaessa ei tehdä arviota työnhakijan työkyvystä. Tämä arvio tehdään muun muassa silloin, kun työnhakijalle ollaan asettamassa laissa työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023; Järjestämislaki) tarkoitettua työnhakuvelvollisuutta tai KEHA-keskus harkitsee, tuleeko työnhakijalle asettaa TTL 2 a luvussa tarkoitettu korvaukseton määräaika tai työssäolovelvoite.

Työttömyysetuuden saamisen edellytys TTL:n 2 luvun 1 §:n mukaan on se, että työnhakija hakee ja on valmis vastaanottamaan kokoaikatyötä.

Osatyökyvyttömyyseläkettä saavia ei koske velvoite hakea kokoaikatyötä. Heillä on kuitenkin velvollisuus hakea osa-aikatyötä.

Jos työnhakija itse ilmoittaa (esim. tapaamisen aikana tai kun häneen ollaan puhelinyhteydessä) ettei hae tai ole valmis vastaanottamaan kokoaikatyötä, työnhakija ei ole oikeutettu työttömyysetuuteen.

Työnhakijalle annetaan lausunto T002 siitä päivästä, kun työnhakijalta saadaan ilmoitus siitä, ettei hän hae kokoaikatyötä. Lausunnon perusteluksi voidaan kirjata esim. ”Työnhakija ei ilmoituksensa mukaan hae kokoaikatyötä.”

T002-lausunto annetaan aina työnhakijan ilmoituksen perusteella siitä päivästä alkaen, kun tieto työnhakijan ilmoituksesta tulee työvoimaviranomaiselle, esim. kirjeen saapumispäivästä. Jos työnhakija ilmoittaa asiasta verkkopalvelussa tai puhelimitse, T002 annetaan ilmoituksen tekopäivästä. Mahdollista maksavaa lausuntoa ei voida antaa takautuvasti, vaan lausunto voidaan antaa aikaisintaan siitä päivästä alkaen, kun työnhakija ilmoittaa hakevansa kokoaikatyötä. Virheelliset lausunnot kuitenkin korjataan myös jälkikäteen, jos esim. työnhakijalle ei ole annettu lausuntoa silloin, kun hän ilmoitti, ettei hae kokoaikatyötä.

Kokoaikatyön hakemisesta ei tehdä selvityspyyntöä. Jos selvityspyyntö asiasta kuitenkin on tehty, siihen vastaamatta jättämisen perusteella ei voi antaa estävää lausuntoa

1.2 Työtön työnhakija

TTL 2 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetään siitä, kuka on työttömyysturvalain mukaisesti työtön. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että TTL:n ja järjestämislain määritelmät työttömälle työnhakijalle eivät ole yhtenevät. Työttömän työnhakijan oikeudesta työttömyysetuuteen ja työvoimapolittisista edellytyksistä säädetään tarkemmin työttömyysturvalaissa.

Työttömyysturvalain mukaan työttömänä pidetään henkilöä:

- joka ei ole työsuhteessa,
- joka ei työllisty yhdenjaksoisesti päätoimisesti yli kahta viikkoa yrittäjänä tai omassa työssä,
- jolla on oikeus työttömyysetuuteen 2 luvun 5 a §:n perusteella yritystoiminnan tai oman työn estämättä,
- joka on kokoaikaisesti lomautettu,
- jolla on lomautukseen rinnastettava syy työntöön ja palkanmaksun keskeytymiseen.

Työttömänä pidetään myös TTL 4 luvun 1 ja 1 a §:ssä tarkoitettua, eli työnhakijaa,

- joka on osa-aikatyössä
- jonka päivittäistä tai viikoittaista työaikaa on lyhennetty lomautuksen tai lomautukseen rinnastettavan syyn johdosta,
- jonka työnteko on estynyt sellaisen työtaistelutoimenpiteen takia, jolla ei ole riippuvuussuhdetta hänen työehtoihinsa tai työoloihinsa,

- joka on enintään kaksi viikkoa kestävässä kokoaikatyössä,
- joka on sivutoiminen yrittäjä tai sivutoimisesti omassa työssä työllistytvä
- jonka viikoittainen työaika on lyhentynyt sääesteen vuoksi.

Työttömyysturvalain mukaan työttömänä pidetään myös sitä, joka on itse hakemallaan työvapaalla, jos:

1. hän on vastaanottanut vapaan ajaksi kokoaikatyön, jonka oli tarkoitus kestää vähintään haetun vapaan päättymiseen asti;
2. 1 kohdassa tarkoitettu työ päättyy eikä työn päättymisen ole 2 a luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla hänen syytään tai hänet lomautetaan; ja
3. työvapaan keskeyttäminen ei ole mahdollista hänestä riippumattomasta syystä.

Kaikkien kolmen edellytyksen tulee täytyä, jotta henkilö on työttömyysturvalain mukaisesti työtön.

Myös päätoiminen opiskelija on työttömyysturvalain mukaisesti työtön. Päätoimisen opiskelun vaikutuksesta oikeuteen saada työttömyysetuutta säädetään TTL 2 luvun 10 ja 10 a §:ssä.

TTL 2 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan työnhakijana pidetään henkilöä, joka työvoimapolitiikan järjestämisestä annetussa laissa säädettyllä tavalla:

1. on rekisteröity työnhakijaksi työvoimapolitiikan järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettuun valtakunnalliseen tietovarantoon;
2. on pitänyt työnhakunsa työvoimaviranomaisessa voimassa;
3. asioi työvoimaviranomaisessa sen edellyttämällä tavalla.

Työnhakijalla on oikeus työttömyysetuuteen ainoastaan siltä ajalta, jolloin hänen työnhakunsa on ollut voimassa. Työhaun voimassaolo on näin ollen ehdoton edellytys sille, että työnhakijalla voi olla muiden edellytysten täytyessä oikeus työttömyysetuuteen.

Mikäli työnhakija ilmoittaa, ettei hän hae työttömyysetuutta, ei työnhakijalle anneta työvoimapolitiittisia lausuntoja tästä päivästä lukien, eikä hänelle tehdä myöskään selvityspyynnöitä TTL 2 luvun mukaisista seikoista tai TTL 2 a luvun mukaisesta työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä. Jos työnhakija myöhemmin ilmoittaa hakevansa työttömyysetuutta tai työttömyysetuuden maksaja pyytää työvoimapolitiittista lausuntoa, koska työnhakija on ilmoittanut maksajalle hakevansa työttömyysetuutta, annetaan työvoimapolitiittiset lausunnot takautuvasti siitä lukien, mistä työnhakija on ilmoittanut, ettei hän hae työttömyysetuutta. Tässä tilanteessa tehdään siis myös kaikki tarvittavat selvityspyynnöt takautuvasti ja selvitetään kaikki työvoimapolitiittisesti moitittavat menettelyt, joilla voi olla vaikutusta työttömyysetuuden saamiseen työnhakijan aiemmin antaman ilmoituksen ajankohdasta lukien.

Jos työnhakija ilmoittaa, että ei hae työttömyysetuutta, työnhakijalle annetaan F003-tiedote. Sitova lausunto annetaan sitten, kun hän ilmoittaa hakevansa työttömyysetuutta. Sitova lausunto annetaan myös silloin, jos työttömyysetuuden maksaja pyytää lausuntoa. Lausunto annetaan takautuvasti koko työhaun voimassaolon ajalta tai tehdään takautuvasti kaikki tarvittavat selvityspyynnöt. Kaikki työvoimapolitiittisesti moitittavat menettelyt, joilla voi olla vaikutusta työttömyysetuuden saamiseen F003-tiedotteesta lukien, selvitetään takautuvasti.

Kokoaikaisen työn ja osa-aikaisen työn tulkinnasta

Työvoimaviranomaisen tehtäviin kuuluu ratkaista se, onko työnhakija TTL:ssä säädetyin tavoin työtön. Työtön työnhakija on määritelty TTL:n 2 luvun 1 §:ssä. Pykälän 2 momentissa on säädetty muun ohella, että työttömänä pidetään TTL 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettua henkilöä. TTL 4 luvun 1 §:n 1 kohdassa on mainittuna osa-aikatyöhön työllistyminen ja pykälän 3 kohdassa enintään kaksi viikkoa kestävä kokoaikatyö.

TTL:n 1 luvun 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa on määritelty kokoaikatyö ja 5 kohdassa osa-aikatyö. Kokoaikatyöllä tarkoitetaan TTL:ssä työsuhteessa tehtyä työtä, jossa työaika on enemmän kuin 80 prosenttia alalla sovellettavasta kokoaikaisen työntekijän enimmäistyöajasta ja osa-aikatyöllä työsuhteessa tehtyä työtä, jossa työaika on enintään 80 prosenttia alalla sovellettavasta kokoaikaisen työntekijän enimmäistyöajasta.

Työsopimuslain 1 luvun 11 §:ssä on säädetty vaihtelevaa työaikaa koskevasta ehdosta. Pykälän 1 momentin mukaan vaihtelevaa työaikaa koskevalla ehdolla tarkoitetaan työaikajärjestelyä, jossa työntekijän työaika määrättyinä ajanjaksona vaihtelee työsopimuksen mukaisen vähimmäismäärän ja enimmäismäärän välillä, taikka työaikajärjestelyä, jossa työntekijä sitoutuu tekemään työnantajalle työtä erikseen kutsuttaessa. Nollatuntisopimuksella (nollatuntityösopimus) ja tarvittaessa työhön kutsuttavan sopimuksella (tarvittaessa työhön kutsuttavan työsopimus) työskentelevät henkilöt työskentelevät työsopimuslain mukaan työsuhteessa, jota koskee työsopimuslain 1 luvun 11 §:n 1 momentin vaihtelevaa työaikaa koskeva ehto. Nollatuntityösopimuksella tai tarvittaessa työhön kutsuttavan työsopimuksella työllistyvien henkilöiden tulkitaan työllistyvän lähtökohtaisesti osa-aikaisesti, vaikka työtä tarjottaisiin ajoittain työajallisesti kokoaikatyöhön rinnastettavissa määrin.

Puitesopimus (runkosopimus) ei sen sijaan ole itsessään työsopimus. Puitesopimuksessa on kysymys sopimuksesta, jolla sovitaan niistä yleisistä työehdoista, joita työntekijän ja työnantajan kanssa erikseen solmittavissa työsopimuksissa noudatetaan. Kysymys työsuhteen kokoaikaisuudesta tai osa-aikaisuudesta ratkaistaan erikseen solmittujen työsopimusten perusteella.

Provisiopalkka on tuloa, joka määräytyy suoritteiden tai tuloksen perusteella. Provisiopalkkatöiden osalta työsopimuksessa on harvemmin sovittu työajasta. Mikäli työntekijä voi täysin itsenäisesti päättää työajoistaan siten, ettei työsopimuksessa tai muuten ole sovittu työajasta osa-aikatyötä vastaavasti, eikä työnantaja valvo tai voi valvoa työaikaa, on oikeuskäytännössä tulkittu työsuhteen olevan kokoaikainen, eikä henkilön voi todeta siten olevan TTL 2 luvun 1 §:ssä tarkoitettulla tavalla työtön. Mikäli esimerkiksi työn luonteesta johtuu, ettei työntekijä voi päättää täysin itsenäisesti työajoistaan, ei kyseessä ole kuitenkaan välttämättä kokoaikainen työsuhde.

Osa-aikatyön määritelmä (TTL 1 luku 5 §): työaika on enintään 80 % alalla sovellettavasta kokoaikatyöntekijän enimmäistyöajasta. Jos työnhakija ilmoittaa työskentelevänsä osa-aikaisesti yli 30 tuntia viikossa, tulee pohtia, onko kyse todella osa-aikatyöstä. Työnhakijalta voi

tässä tilanteessa pyytää työsopimuksen, josta näkee, mitä työehtosopimusta alalla sovelletaan. Jos tuntimäärä on yli osa-aikaisuuden määritelmän, annetaan työnhakijalle lausunto T003.

Ns. nollatuntisopimukset ovat osa-aikatyötä. Huom. työvoimapalveluiden järjestämisen lain määritelmän mukaan 0-tuntisopimuksella työskentelevä henkilö on työtön.

Työ, jossa työaikaa ei ole lainkaan määritelty ei yleensä ole osa-aikatyötä. Tällaista on usein esim. provisiopalkatut työt. Tällöin työnhakija on kokoaikatyössä ja työnhakijalle annetaan lausunto T003. Jos on epävarmaa, minkä tyyppisestä työstä on kyse, voidaan pyytää työnhakijalta työsopimus nähtäväksi.

Monet työnhakijat ilmoittavat tekevänsä keikkatyötä. Mistä on silloin yleensä kyse?

Tyypillisintä lienee, että keikkatyötä ilmoittaa tekevänsä työnhakija, joka on henkilöstövuokrausyrityksen ”listoilla” eli on tehnyt henkilöstövuokrausyrityksen kanssa ns. puitesopimuksen. Tällöin useimmiten ko. henkilöstövuokrausyritys solmii määräaikaisen sopimuksen asiakasyrityksen kanssa. Tällöin työnhakijan työsuhde onkin itse asiassa määräaikainen. Työsuhteet ovat kuitenkin usein lyhyitä, mistä syystä työnhakijat puhuvat usein keikkatyöstä. Työnhakijoita tulisi neuvoa ilmoittamaan aina, kun puitesopimuksen/runkosopimuksen sisällä on tehty erillinen työsopimus yli kaksi viikkoa kestävästä kokoaikatyöstä. Näistä työvoimaviranomaisen on annettava työttömyysturvalain mukaisesti työvoimapolitiittinen lausunto. Jos työnhakija työskentelee esim. 0–40 h/vko työsopimuksella tai työnhakijalla on jatkuvana voimassa oleva työsuhde, jonka perusteella hänet kutsutaan työhön tarvittaessa, työsuhdetta käsitellään lähtökohtaisesti osa-aikatyönä eikä T003-lausuntoa anneta, vaikka työpäiviä tulisi yhtäjaksoisesti yli 14 päivää

Mikäli työnhakija ilmoittaa osa-aikatyöstä, voidaan antaa lausunto T001 (mikäli tälle ei ole estettä) työsuhteen aloituspäivälle. Työnhakijaa on hyvä neuvoa ilmoittamaan tehdyt työt ja ansiot työttömyysetuuden maksajalle. Lausunnon perusteluksi voidaan kirjoittaa: ”Työnhakija aloittanut ilmoituksensa mukaan osa-aikatyön 13.8.2024 *työnantajan nimi*, 15 h/viikossa.”

Jos työnhakijan työaikaa on lyhennetty työnhakijan omasta toiveesta, lisätään lausunnon perusteluun maininta asiasta, esim. ”Työaikaa lyhennetty työnhakijan ilmoituksen mukaan tämän omasta pyynnöstä”. Työsuhteen osa-aikaistamista käsitellään tarkemmin luvussa 1.10.

Mikäli työnhakija ilmoittaa aloittavansa yli 2 viikkoa kestävästä kokoaikatyönä, ja ilmoittaa, että haluaa pitää työnhakunsa voimassa, annetaan lausunto T003. Lausunnon perusteluksi voi kirjoittaa esim. ”Työnhakija aloittaa ilmoituksensa mukaan kokoaikatyön *työnantajan nimi* 13.8.2024. Työnhaku pidetään voimassa.”

1.3 Lomautus ja lomautukseen rinnastettava syy

1.3.1 Lomautus

Lomautuksella tarkoitetaan työnantajan päätökseen tai hänen aloitteestaan tehtävään sopimukseen perustuvaa työnteon ja palkanmaksun väliaikaista keskeyttämistä työsuhteen pysyessä muutoin voimassa. Työnantaja voi lomauttaa työntekijän joko määräajaksi tai toistaiseksi keskeyttämällä työnteon kokonaan tai lyhentämällä työntekijän työaika.

Lomautetut ovat TTL 2 luvun 1 §:n mukaan työttömiä. Lomautuksella tarkoitetaan TTL 1 luvun 5 §:n mukaan työnantajan tuotannollisista ja taloudellisista syistä suorittamaa lomautusta. Tästä syystä esimerkiksi kurinpidollisista syistä lomautetuilla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen.

Työvoimaviranomainen ei selvitä lomautuksen lainmukaisuutta tai työehtosopimuksen mukaisuutta, sillä nämä seikat eivät ole työttömyysturvajärjestelmässä selvitettäviä asioita. Toisin sanoen työvoimaviranomainen ei selvitä esimerkiksi 14 päivän lomautusilmoitusajan noudattamista tai muuta lomautusmenettelyn oikeellisuutta tai luottamusmiehiä tai määräaikaisessa työsuhteessa olevia koskevien rajoitusten noudattamista. Työvoimaviranomainen ei selvitä tässä mainittuja seikkoja myöskään etuuden maksajan pyynnöstä.

Jos työvoimaviranomaisen tietoon kuitenkin tulee esimerkiksi yleisessä tuomioistuimessa tai muussa työoikeudellisessa riidanratkaisumenettelyssä tehty lainvoimainen kyseessä olevaa lomautusta koskeva ratkaisu, jonka mukaan lomautusperustetta ei ole ollut tai kyse ei muusta syystä ole ollutkaan lomautuksesta, tämä tulee ottaa huomioon työnhakijan työttömyysturva-oikeutta koskevassa asiassa.

Työsuhteessa olevan työntekijän lisäksi myös virkasuhteessa oleva voidaan lomauttaa. Virkasuhteesta tuotannollisilla ja taloudellisilla syillä lomautetun kohdalla toimitaan, kuten edellä on kerrottu.

Osakeyhtiön toimitusjohtaja ei ole työsuhteessa, eikä häntä voida lomauttaa TTL:ssa tarkoitetulla tavalla, koska ei ole työnantajaa, joka suorittaisi lomauttamisen. Toimitusjohtajan hakiessa työttömyysetuutta lomautuksen perusteella kyse ei työvoimaviranomaisen näkökulmasta ole lomautuksen lainmukaisuuden selvittämisestä vaan siitä, onko henkilö TTL:ssa tarkoitettu työtön lomautuksen aikana. Työvoimaviranomaisen tulee selvittää asia ja antaa työvoimapolitiittinen lausunto TTL 2 luvun 1 §:n perusteella.

Vako 31.3.2011 Dnro 3135/2010/1334. Henkilö oli lomautettu lyhennetylle työviikolle toimitusjohtajan tehtävästään 16.2.2009 alkaen. Koska osakeyhtiön toimitusjohtaja ei ole työsuhteessa yritykseen, ei toimitusjohtajan lomautus ole työehtosopimusten tarkoittama lomautus. Näin ollen henkilö ei ollut työttömyysturvain mukaan työtön. Henkilön mukaan hänen asemansa yrityksessä oli ollut epäitsenäinen ja toimitusjohtajan ammattinimike oli perustunut vain yrityksen luonteeseen pienyrityksenä ja toimitusjohtajan

nimikkeen markkina-arvoon. Vaikka nimike oli vaihdettu projektipäälliköksi syyskuussa 2009, henkilöllä oli johtajasopimuksen mukainen asema ja määritelty tehtäväkuvaus huomioon ottaen katsottava olleen siinä määrin määräysvaltaa osakeyhtiössä, ettei hän työskennellyt työsuhteessa työnantajan johdon ja valvonnan alaisena työsopimuslain 1 §:n edellyttämällä tavalla. Siten henkilöä ei voitu pitää työttömyysturvalain tarkoittamalla tavalla työttömänä ja työttömyyspäiväraahakemus tuli hylätä 20.2.2009 lukien. (Työttömyysturvalaki 2 luku 1 §, työsopimuslaki 5 luku 1 §)

Osakeyhtiön toimitusjohtaja voi olla TTL 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettu yrittäjä. Tällöin hänen oikeutensa työttömyysetuuteen ratkaistaan yritystoimintaa koskevien säännösten perusteella.

Mikäli työnhakija ilmoittaa tuotannollisista ja taloudellisista syistä johtuvasta lomautuksesta määräajaksi tai toistaiseksi, voidaan antaa esteetön lausunto T001. Jos työnhakija on lomautettu muusta syystä (esim. kurinpidolliset syyt), annetaan estävä lausunto T003.

Työnhakijan ilmoitukseen voi lähtökohtaisesti luottaa. Työnhakijalta ei tarvitse pyytää lomautustodistusta, eikä asiasta ole tarpeen tehdä selvityspyyntöä.

1.3.2 Lomautukseen rinnastettava syy

Lomautukseen rinnastettavalla syyllä tarkoitetaan TTL:ssä työnteon ja palkanmaksun keskeytymistä kokonaan työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 12 §:n 2 momentissa tarkoitettua työpaikkaa kohdanneen tulipalon, poikkeuksellisen luonnontapahtuman tai muun sen kaltaisen työntekijästä ja työnantajasta riippumattoman syyn takia taikka työsopimuksen ehdon takia.

Työsopimuksessa voidaan sopia työnteon ja palkanmaksun keskeytyksestä esimerkiksi koulun loma-aikoina. Oikeus työttömyysetuuteen lomautukseen rinnastettavan syyn perusteella edellyttää, että keskeytyksestä on sovittu jo alun perin työsopimuksessa ja että keskeytys johtuu työnantajan vakiintuneista toiminta-ajoina. Jos alkuperäistä työsopimusta muutetaan sopimalla työsopimuksessa työnteon ja palkanmaksun keskeyttämisestä, keskeytysajalta ei ole oikeutta työttömyysetuuteen.

Keskeytystä koskeva ehto voi olla sekä toistaiseksi voimassa olevassa, että määräaikaisessa työsopimuksessa. Jos työsopimuksessa on keskeytystä koskeva ehto, työttömyysetuutta maksetaan lomautukseen rinnastettavan syyn perusteella myös siinä tapauksessa, että työntekijä lomautettaisiin ko. ajalle. Kun lomautukseen rinnastettava syy perustuu työsopimuksen ehtoon, työnhakijalla ei ole keskeytysajalla ammattitaitosuoja.

Perhepäivähoitajat voivat olla työsuhteessa kuntaan. Kun kunta varaa perhepäivähoitajalta hoitopaikkoja, asiasta tehdään varauspäätös. Varattuja hoitopaikkoja voidaan irtisanoa ilman, että tällä on vaikutusta työsuhteen voimassaoloon. Jos perhepäivähoitajalta ei ole varattu hoitopaikkoja, hänelle ei myöskään makseta palkkaa.

Perhepäivähoitajalla voi muiden edellytysten täytyessä olla oikeus työttömyysetuuteen lomautukseen rinnastettavan syyn perusteella, vaikka hänellä on voimassa oleva kokoaikainen työsuhde. Edellytyksenä on, ettei hänelle ole osoitettu lainkaan lapsia hoidettavaksi eikä hänelle sen vuoksi makseta palkkaa. Lisäksi työnteon ja palkanmaksun keskeytymisen tulee johtua muusta kuin perhepäivähoitajasta johtuvasta syystä. Tyypillisiä tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi koulujen loma-ajat, jolloin vanhemmat hoitavat lapsiaan itse.

Perhepäivähoitajalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen lomautukseen rinnastettavan syyn perusteella esimerkiksi silloin, kun hoidettavaksi osoitettujen lasten määrä on vähentynyt työajan pysyessä edelleen kokoaikaisena eikä silloin, kun hän muuttaa toiselle paikkakunnalle eikä hänelle sen vuoksi voida osoittaa lapsia hoidettavaksi. Viimeksi mainitussa tilanteessa työnteon ja palkanmaksun keskeytyminen johtuu perhepäivähoitajasta itsestään.

Jos perhepäivähoitaja ei ole työsuhteessa, hänen oikeuteensa saada työttömyysetuutta sovelletaan yritystoimintaa koskevia säännöksiä.

Käytännössä henkilöasiakaspalvelussa tyypillinen esimerkki lomautukseen rinnastettavasta syystä työttömyysetuutta saavista ovat koulunkäynninavustajat tai perhepäivähoitajat, joilla työsopimuksessa on sovittu palkanmaksun keskeytyksestä koulujen loma-aikoina tai kesällä.

Työnhakijalta kannattaa varmistaa, että palkanmaksun keskeytyksestä on sovittu jo alun perin työsopimuksessa. Jos alkuperäistä työsopimusta on esim. myöhemmin muutettu, ei työnhakijalla ole keskeytysajalta oikeutta työttömyysetuuteen, koska työnhakijaa ei katsota työttömäksi. Perhepäivähoitajien ollessa kyseessä on tarkasti selvitettävä, mistä syystä palkkaa ei ole maksettu.

Koulunkäyntiavustajien ja perhepäivähoitajien lisäksi lomautukseen rinnastettavat syyt nousevat esille esimerkiksi rakennus- tai metsäalan työntekijöillä, joilla palkanmaksun keskeytyksestä sopimista ei edellytetä alkuperäisessä työsopimuksessa, mikäli kyseessä ovat sääestepäivät. Työnhakijalta on varmistettava, että hän työskentelee joko rakennus- tai metsäalalla, koska sääesteenä ei pidetä muualla kuin rakennus- ja metsäalalla tapahtuvaa työnteon estymistä.

Jos työnhakija ilmoittaa palkanmaksun keskeytyksestä lomautukseen rinnastettavasta syystä johtuen, on hyvä varmistaa, että kyse ei ole työnhakijan määräaikaisen työsuhteen päättymisestä, vaan todella palkanmaksun keskeytyksestä työsuhteen ollessa voimassa. Jos vastaus on myönteinen, annetaan työnhakijalle lausunto T001 (mikäli tälle ei ole estettä). Lausunnon perusteluiksi voidaan kirjoittaa esim. ”Työnhakijan ilmoituksen mukaan palkanmaksu keskeytetty ajalla 13.8-13.9.2024”. Lausunto annetaan määräajalle.

Jos palkanmaksun keskeytyksestä ei ole sovittu alkuperäisessä työsopimuksessa, annetaan työnhakijalle lausunto T003. Työnhakijalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen.

1.4 Työnteon ja palkanmaksun muu keskeytyminen

Laivaväen lääkärintarkastuksista annetun lain (1171/2010) mukaan jokaisella merenkulkijalla on oltava voimassa oleva merityökelpoisuuden osoittava lääkärintodistus tai, mikäli työntekijä on osoitettu merimieslääkärin toimesta poikkeuslupamenettelyyn, Liikenne- ja viestintävirasto Traficomin myöntämä poikkeuslupa. Voimassa oleva merityökelpoisuuden vahvistava lääkärintodistus tai poikkeuslupa on ehdoton edellytys työskentelylle aluksella.

Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta on antanut useita ratkaisuja työnhakijan työttömyysturva-oikeudesta tilanteesta, jossa merenkulkija on tilapäisesti menettänyt merityökelpoisuuden ja työnteko ja palkanmaksu on tämän vuoksi keskeytynyt, mutta hänen työsuhteensa jatkuu eikä häntä ole myöskään lomautettu.

SAMU 114/21/39, annettu 15.9.2021: ”Liikenne- ja viestintävirasto Traficom on peruuttanut A:lle myönnettyt yliperämiehen/päällikön pätevyyskirjan ja koneenhoitajan kirjan toistaiseksi. Ratkaisu perustuu A:n terveydentilaan. Asiaa koskeva päätös on annettu 16.6.2020. A on hakenut poikkeuslupaa laivatyötä varten. Hakemus on hylätty 15.10.2020 annetulla päätöksellä.

B Oy:n toimitusjohtaja on antanut 4.9.2020 päivätyn selvityksen työ- ja elinkeinotoimistolle. Sen mukaan yrityksellä ei ole tarjota A:lle työtehtäviä, koska hänellä ei ole voimassa olevia pätevyyskirjoja työtehtävien edellyttämällä tavalla.

Esitetyn selvityksen perusteella A on ollut työstään sairauslomalla heinäkuun 2020. Hän on kertonut valituksessaan, ettei ole ollut sen jälkeen työkyvytön sairauden tai vamman takia. A on kertonut myös, ettei hänellä ja työnantajalla ole ollut 31.7.2020 jälkeen mitään työsopimuksen mukaisia suoritusvelvollisuuksia, vaikka työsuhde on voimassa.

A:n työnteko ja palkanmaksu on ollut keskeytyneenä 2.8.2020 alkaen työsuhteen ollessa voimassa. Häntä ei ole lomautettu työstään. Työ- ja elinkeinotoimiston valituksen johdosta antama lausunto on otettu huomioon. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta kuitenkin katsoo, että A:n työsuhteen esteenä olevat seikat johtavat siihen, että hän on tosiasiallisesti ollut työttömyysturvalaissa tarkoitettulla tavalla työtön. Hänen työttömyysetuuttaan ei siksi olisi tullut evätä valituksenalaisesta päätöksestä ilmenevällä perusteella. A on oikeutettu evätyyn etuuteen, jos hän muutoinkin täyttää sen saamisen edellytykset.”

Vastaavia ratkaisuja ovat ainakin TTLK 11975/15/A (annettu 15.12.2016) sekä SAMU:n uudempi ratkaisu, joka on annettu 24.11.2021. Ratkaisut vastaavat vakuutusoikeuden ratkaisua 8/86 6751/2009/3787 (annettu 21.10.2010; ään. 4–1). Vakuutusoikeuden ratkaisun painoarvoa vähentää se, että ratkaisu on annettu ennen kuin TTL:iin sisällytettiin säännös lomautukseen rinnastettavista työnteon ja palkanmaksun keskeytyksistä. Toisin TTLK 730/16/A (annettu 21.3.2017; ään 5–1).

Aiemmin on katsottu, että sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan ratkaisukäytäntö työttömyysetuuden myöntämisestä on tältä osin siten vakiintunut, että se tulisi ottaa huomioon myös työvoimaviranomaisten soveltamiskäytännössä.

1.5 Muun kuin Suomen kansalaisen oikeus työttömyysetuuteen

Järjestämislain 27 §:ssä säädetään niistä edellytyksistä, joiden on täyttyvä, jotta ulkomaan kansalainen voidaan rekisteröidä työnhakijaksi. Näitä edellytyksiä ja ulkomaan kansalaisen työnhaun voimassaoloa käsitellään järjestämislakia koskevassa tukimateriaalissa. Jos ulkomaalaista ei voida järjestämislain mukaan rekisteröidä työnhakijaksi, hänellä ei ole oikeutta työttömyysetuuteen. Tällöin annetaan tarvittaessa estävä työvoimapolitiittinen lausunto, jonka perusteluihin merkitään, mistä asiassa on kyse.

TTL 1 luvun 8 a §:ssä ja 2 luvun 2 §:ssä säädetään ulkomaan kansalaisen oikeudesta työttömyysetuuteen. Pääsäännön mukaan oikeus TTL:n mukaisiin työttömyysetuuksiin on Suomessa asuvalla työttömällä työnhakijalla. Suomessa asumisen tutkii työttömyyskassa tai Kansaneläkelaitos.

TTL 2 luvun 2 §:ssä säädetään työmarkkinatukeen liittyvästä rajoituksesta. Säännöksen mukaan henkilöllä, joka ei ole Suomen kansalainen, ei ole oikeutta työmarkkinatukeen, jos hänellä on oikeus ansiotyöhön Suomessa tilapäisen oleskeluluvan perusteella. Tällaisella henkilöllä on oikeus työttömyyspäivärahaan, jos hän täyttää päivärahan saamisen edellytykset.

Joissakin tilanteissa ns. kolmannen maan kansalaisella ei ole oikeutta tehdä Suomessa lainkaan työtä oleskeluluvan puuttumisen takia (esimerkiksi EU- tai ETA-maan tai kolmannen maan kansalaisen perheenjäsenet, joille ei vielä ole myönnetty oleskelulupaa). Tällaisen henkilön oikeutta työttömyysetuuteen ei voida evätä TTL 2 luvun 1 §:n perusteella käyttäen syynä ainoastaan työnteko-oikeuden puuttumista tai rajoituksia. Tässä tilanteessa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, täyttääkö henkilö järjestämislain 27 §:ssä säädetyt työnhakijaksi rekisteröimisen edellytykset.

EU- ja ETA-maiden kansalaisten sekä heidän perheenjäsenten työnhaku käynnistyy ja on voimassa samojen periaatteiden mukaisesti kuin Suomen kansalaisten työnhaku, ellei henkilölle ole määrätty maahantulokieltoa. Työvoimaviranomainen ei kuitenkaan tutki omaaloitteisesti EU- ja ETA-valtion kansalaisen taustatietoja mahdollisen maahantulokiellon osalta. Oleskeluoikeuden rekisteröinnillä tai kotikuntalaissa tarkoitetulla kotikuntamerkinnällä ei ole merkitystä työnhakijaksi rekisteröimisen kannalta. Suomessa asumisen ratkaisee työttömyysetuuden maksaja.

Muut kuin EU- ja ETA-maiden kansalaiset rekisteröidään työnhakijoiksi, jos heillä on oikeus ansiotyöhön heille myönnetyn oleskeluluvan nojalla eikä oleskelulupaan liity työnantajaa koskevia rajoituksia. Muuten oleskeluluvan perusteella tai lajilla ei ole merkitystä asiakkaan työnhakijaksi rekisteröimisen kannalta. Jos työnhakija hakee uutta oleskelulupaa vasta edellisen luvan päättymisen jälkeen, hänen työnteko-oikeuteensa tulee katkos. Tällöin työnhakijan työnhaku katkaistaan oleskeluluvan päättymiseen. Useimmissa tapauksissa työnhakijan työnteko-oikeus jatkuu, jos hän hakee jatkolupaa ennen oleskelulupansa päättymistä. On olemassa myös tilanteita, joissa työnhakija on hakenut uutta oleskelulupaa

ns. ”ajoissa”, mutta hänen työnteko-oikeutensa päättyy tästä huolimatta. Näissä tilanteissa työnhakijan työnhaku katkaistaan oleskeluluvan päättymiseen.

Mikäli työnhakijaksi ilmoittautuva henkilö on EU-maan kansalainen tai muun EU-maan kuin Suomen kansalaisen perheenjäsen taikka asiakkaalla on voimassa oleva ansiotyöhön oikeuttava oleskelulupa ja/tai työnhaun rekisteröimiselle ei ole muuta estettä, voidaan työnhakijalle antaa hänen tilannettaan vastaava työvoimapoliittinen lausunto. Ulkomaalainen saattaa oleskella Suomessa esim. jatkuvan (A), tilapäisen (B) tai pysyvän oleskeluluvan (P) taikka pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan (P-EU) perusteella.

Kuitenkin jos työnhakijalla on oikeus ansiotyöhön Suomessa tilapäisen (B) oleskeluluvan perusteella ja päivärahan saamisen edellytykset eivät täyty tai ei ole tietoa täyttyvätkö päivärahan saamisen edellytykset, annetaan työnhakijalle työmarkkinatuen maksatuksen estävä lausunto TM02.

Työvoimapoliittiset edellytykset selvitetään ja lausutaan normaalisti riippumatta siitä, että työnhakijalle on annettu esteellinen TM02-lausunto. Seuraamusjärjestelmää sovelletaan normaalisti siitä huolimatta, että kyseisellä hetkellä työnhakijalla ei ole työttömyysturva-oikeutta, koska rikkeillä voi olla vaikutusta työttömyysturva-oikeuteen siinä vaiheessa, kun työnhakijalle syntyy oikeus päivärahaan. Myös esimerkiksi opiskelu tai yritystoiminta selvitetään normaalisti. TM02-lausunto annetaan peruskäsittelyssä ja tarvittaessa tehdään selvityspyyntö soveltuvaa selvityspyyntökoodia käyttäen.

Jos jo työnhakijaksi rekisteröidyn henkilön voimassa oleva oleskelulupa umpeutuu ja työnhakija ei ole hakenut uutta oleskelulupaa ajoissa tai työnhakija ei ole valittanut hallinto-oikeuteen hänelle tehdystä kielteisestä jatkolupapäätöksestä tai työnhakijan kielteistä jatko-oleskelulupaa koskeva valitusasia on ratkaistu lainvoimaisella päätöksellä, annetaan työnhakijalle hänen tilannettaan vastaava työvoimapoliittinen lausunto T004.

1.6 Ulkomaanmatka

Työnhakijalla on oikeus työttömyysetuuteen myös ulkomaanmatkan ajalta, mikäli hän täyttää etuuden saamisen työvoimapoliittiset edellytykset. Työnhakijan tulee olla työmarkkinoiden käytettävissä ja olla valmis vastaanottamaan kokoaikatyötä ja työvoimaviranomaisen tarjoamia palveluita matkasta huolimatta. Työnhakijan tulee matkasta huolimatta myös hakea työtä työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa edellytetyllä tavalla. Ulkomaanmatka ei ole pätevä syy jättää toteuttamatta työllistymissuunnitelmaa tai sitä korvaavaa suunnitelmaa, kieltäytyä tarjotusta työstä tai palvelusta taikka keskeyttää palvelu. Työnhakija ei ole velvollinen ilmoittamaan ulkomaanmatkasta etukäteen työvoimaviranomaiselle. Työvoimaviranomainen ei seuraa ulkomaanmatkoja eikä anna niistä työvoimapoliittista lausuntoa etuuden maksajalle.

Työnhakijana pidetään TTL 2 luvun 1 §:n mukaan henkilöä, joka järjestämissä säädettyllä tavalla on rekisteröity työnhakijaksi työvoimavirastojen järjestämisestä annetun lain 120 §:ssä tarkoitettuun valtakunnalliseen tietovarantoon, on pitänyt työnhakunsa työvoimaviranomaisessa voimassa sekä asioi työvoimaviranomaisessa sen edellyttämällä tavalla. Järjestämissä mukaan työnhakijaksi rekisteröimisen edellytyksenä on muun muassa, että henkilöasiakas ilmoittaa osoitteensa ja muut yhteystietonsa, joiden avulla hänet voidaan viivytyksettä tavoittaa. Jos työnhakija on ilmoittanut matkan aikaisen osoitteen ulkomailla, työtarjoukset ja muut yhteydenotot lähetetään hakijan ilmoittamaan osoitteeseen. Työtä voidaan tarjota myös puhelimitse.

Työnhakija vastaa siitä, että hänet tavoitetaan hänen ilmoittamastaan osoitteesta. Työnhakijan tulee ulkomaanmatkankin aikana olla työmarkkinoiden käytettävissä Suomessa.

Edellä ulkomaanmatkasta kerrottua voidaan pääosin soveltaa myös ulkomailla pidempään oleskelemaan työnhakijaan.

TTL 1 luvun 8 a §:n mukaan oikeus työttömyysetuuteen on Suomessa asuvalla työttömällä, ellei Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista johdu muuta. Suomessa asumisen ratkaisee työttömyyskassa tai Kansaneläkelaitos. Työvoimaviranomainen ei tutki sitä, onko työnhakija Suomessa asuva eikä anna siitä työvoimapolitiittista lausuntoa.

Työnhakijan oikeudesta työttömyyspäivärahaan EU- tai ETA-alueella tapahtuvan työnhaun aikana kerrotaan jaksossa 7. EU-lainsäädäntöön perustuvan työnhakumatkan aikana henkilö on toisen EU- tai ETA-maan työvoimaviranomaisten valvonnassa.

Huomioithan, että jos kyse ei ole työnhakumatkasta EU-/ETA-alueella, voi työnhakija oleskella ulkomailla ilman, että sillä on vaikutusta työnhakijan oikeuteen saada työttömyysetuutta tai että siitä tulisi työvoimaviranomaisen antaa työvoimapolitiittinen lausunto.

Ulkomailla oleskellessaan työnhakijan tulee kuitenkin hakea ja olla valmis vastaanottamaan kokoaikatyötä Suomessa ja hänen tulee asioida työvoimaviranomaisen kanssa tämän edellyttämällä tavalla. Työnhakijaa kannattaa siis neuvoa, että ulkomailla oleskelu ei siten ole pätevä syy siihen, ettei ole esim. hakenut tarjottua työtä, toteuttanut työllistymissuunnitelmaansa tai jättänyt saapumatta työllistymissuunnitelman laatimistilaisuuteen.

Huomioitavaa on, että ulkomaille muutosta tulee aina ilmoittaa Kelaan. Kela valvoo, kuuluvatko työnhakijat ulkomailla oleskelunsa johdosta Suomen sosiaaliturvan piiriin, mikä voi olla käytännössä esteenä sille, etteivät työnhakijat saa työttömyysetuutta, vaikkei työvoimaviranomainen ole maksatuksen estävää työvoimapolitiittista lausuntoa antanutkaan.

1.7 Työnhakijan oikeus pitää lomaa

Työtön työnhakija, joka ei ole voinut lyhyen työ- tai virkasuhteensa aikana pitää lomaa, voi ilmoittaa haluavansa pitää lomaa työ- tai virkasuhteen päättymisen jälkeen. Työtön työnhakija päättää itse, pitääkö hän lomaa ja kuinka pitkän loman hän pitää. Loman pitäminen tarkoittaa sitä, ettei työtön työnhakija hae ilmoittamanaan aikana kokoaikatyötä eikä osallistu työvoimaviranomaisen palveluihin eikä hänellä ole oikeutta työttömyysetuuteen.

Loman pitämiseen liittyvä ilmoitus on voimassa aikaisintaan siitä päivästä, kun ilmoitus on saapunut työvoimaviranomaiselle. Työnhakijan oma ilmoitus asiasta riittää. Ilmoituksen ei tarvitse olla kirjallinen. Esimerkiksi puhelimitse tehty ilmoitus kirjataan annettavan työvoimapoliittisen lausunnon perusteluihin.

Työnhakija ratkaisee aina itse, miltä ajalta hän ei hae kokoaikatyötä. Työnhakija kantaa itse riskin esimerkiksi siitä, ettei hänen työvoimaviranomaiselle ilmoittamansa loma-aika vastaa työttömyysetuuden maksajan tekemää jaksotusaikaa. Työnhakija ei voi takautuvasti muuttaa ilmoittamaansa aikaa.

Työnhakijalle voidaan loma-aikana tarjota muita palveluja ja hänelle voidaan tehdä työtarjouksia, mutta palveluja ja työtä tarjottaessa tulee ottaa huomioon, ettei työnhakijalta ole tarkoitus edellyttää mitään työnhakuun ja palveluihin liittyviä toimia loman aikana.

Työttömyysetuuden työvoimapoliittiset edellytykset tutkitaan normaaleiden menettelytapojen mukaisesti siitä huolimatta, että työnhakija olisi ilmoittanut pitävänsä lomaa. Esimerkiksi työstä eroamista tai yritystoimintaa koskevat selvityspyynnöt tehdään heti työsuhteen päätyttyä eikä vasta työnhakijan ilmoittaman loma-ajan päätyttyä. Näin toimitaan työttömyysturva-asian käsittelyn tarpeettoman viivästymisen estämiseksi.

1.8 Vapaaehtois- ja talkootyö

TTL 2 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan työnhakija voi tehdä palkatonta tavanomaista yleishyödyllistä vapaaehtoistyötä tai talkootyötä menettämättä oikeuttaan työttömyysetuuteen. Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa työttömän työnhakijan osallistuminen vapaaehtois- ja talkootyöhön vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi työssä käyvän henkilön.

Silloin kun on selvää, että kyse on vastikkeettomasta toiminnasta, johon voi tyypillisesti osallistua esimerkiksi työssäkäynnistä huolimatta, asiaa ei selvitetä eikä siitä anneta työvoimapoliittista lausuntoa. Tarkoituksena on, että työnhakija voi sujuvasti jatkaa esimerkiksi työssä ollessa aloitettua vapaaehtois- tai talkootyötä taikka aloittaa tällaisen toiminnan työttömänä ollessaan.

Vapaaehtoistyön tavanomaisuutta osoittaa ainakin se, että eri elämäntilanteissa olevat henkilöt (esimerkiksi työssäkäyvät ja opiskelijat) voivat osallistua siihen. Esimerkiksi urheilu- tai muissa yleisötapahtumissa tehtävä vapaaehtois- tai talkootyö sekä toimiminen vertaistukena erilaisissa vertaistukiryhmissä on TTL:ssa tarkoitettua yleishyödyllistä ja tavanomaista vapaaehtois- tai talkootyötä.

Vapaaehtoistyölle on tunnusomaista, että henkilö osallistuu siihen, kun hänelle sopii ja vapaaehtoistyön voi lopettaa halutessaan. Tavanomaista yleishyödyllistä vapaaehtoistyötä ei TTL:ssa määritellä päivittäisen tai viikoittaisen työskentelyn perusteella eikä työvoimaviranomainen voi asettaa tunti-, päivä- tai muita aikarajoja vapaaehtois- tai talkootyöhön osallistumiselle.

Vapaaehtoistyön keskeinen tunnusmerkki on toiminnan tapahtuminen yleishyödyllisten päämäärien edistämiseksi tai taloudellista voittoa tavoittelemattoman yhteisön toiminnan tukemiseksi. Tavanomaista yleishyödyllistä vapaaehtoistyötä on esimerkiksi erilaisten yhdistysten kautta tapahtuva toiminta. Myös sellaisissa yhteisöissä, joissa hoidetaan julkisia hallintotehtäviä tai viranomastehtäviä (esimerkiksi kunnat, seurakunnat, Metsähallituksen luontopalvelut tai Suomen Riistakeskus) voidaan harjoittaa TTL:ssa tarkoitettua palkatonta tavanomaista yleishyödyllistä vapaaehtois- ja talkootyötä.

Talkootyöllä tarkoitetaan toimintaa, jota yhteiskunnassa yleisesti harjoitetaan palkatta kuten tavanomaista naapuriapua tai vastaavaa toimintaa, jossa apua työsuoritukseen annetaan sukulaisuussuhteen tai muun henkilökohtaisen suhteen perusteella.

Keskeinen tunnusmerkki säännöksessä tarkoitettulle vapaaehtois- tai talkootyölle on toiminnan palkattomuus. Vapaaehtoistyöhön ja erityisesti talkootyöhön liittyvä tavanomainen kestitys ei estä pitämästä toimintaa palkattomana. Toimintaa pidetään palkattomana myös silloin, kun henkilölle korvataan vapaaehtois- tai talkootyöhön osallistumisesta aiheutuvia kustannuksia, esimerkiksi joukkoliikenteen matkalippu sekä kilometrikorvaus oman auton tai oman puhelimen käytöstä vapaaehtois- tai talkootyössä aiheutuneet kulut.

Vapaaehtoistyöhön tai talkootyöhön osallistuva työnhakija on normaalisti järjestämislain mukaisen työnhakijan palveluprosessin ja työnhakuvelvollisuuden piirissä. Muun muassa TTL 2 ja 2 a luvussa säädettyä sovelletaan vapaaehtoistyöhön tai talkootyöhön osallistuvaan työnhakijaan.

Koska ulkomailla oleminen itsessään ei ole este työttömyysetuuden saamiselle, voidaan myös ulkomailla tapahtuvaa vapaaehtois- ja talkootyötä tulkita vastaavalla tavalla kuin Suomessa tehtävää vapaaehtois- ja talkootyötä. Tällaisia voivat olla muun muassa nuorille suunnatut lyhytkestoiset hankkeet Euroopassa, kunhan ne muutoin täyttävät yleiset vapaaehtoistyön edellytykset. Työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä ovat kaikki normaalit edellytykset eli muun muassa, että työnhakija on suomalaisten työmarkkinoiden käytettävissä ja hakee edelleen kokoaikatyötä Suomesta.

Vapaaehtoistyöhön mahdollisesti liittyvää perehdyttämisyksiköä ei arvioida erikseen opiskeluna, vaan se on osa vapaaehtoistyötä. Eri tahojen järjestämät vapaaehtoistyön perus- ja jatkokurssit katsotaan harrastusluonteiseksi toiminnaksi. Vapaaehtoisille voidaan tarjota myös vapaaehtoistyön sisältöön liittyviä lyhyitä koulutuksia esimerkiksi hygieniapassikoulutusta. Myös tällainen koulutus voi olla harrastusluonteista.

Jos työnhakija osallistuu yleishyödyllisen yhteisön muuhun toimintaan kuin elinkeinotoimintaan, sitä voidaan pitää tavanomaisena yleishyödyllisenä vapaaehtoistyönä siinäkin tapauksessa, että tällaisia tehtäviä tehdään yleisesti työsuhteessa.

Tuloverolain (1535/1992) mukaan yhteisö on yleishyödyllinen, jos se toimii yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi aineellisessa, henkisessä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä; sen toiminta ei kohdistu vain rajoitettuihin henkilöpiireihin; se ei tuota toiminnallaan siihen osalliselle taloudellista etua osinkona, voitto-osuutena taikka kohtuullista suurempana palkkana tai muuna hyvityksenä. Tuloverolaissa säädetään erikseen toiminnasta, jota ei pidetä yleishyödyllisen yhteisön elinkeinotoimintana.

Yleishyödyllinen yhteisö voi harjoittaa myös elinkeinotoimintaa ja se on verovelvollinen elinkeinotoiminnasta saamastaan tulosta. Jos yleishyödyllinen yhteisö on verovelvollinen elinkeinotulosta ja tuottaa palveluita tai tuotteita markkinoilla, tällaiseen toimintaan osallistumista ei voida pitää tavanomaisena yleishyödyllisenä vapaaehtoistyönä.

Työnhakija voi tehdä tavanomaista yleishyödyllistä vapaaehtoistyötä tai tavanomaista talkootyötä menettämättä työttömyysetuutta. Kannattaa varmistaa, onko kyse tähän määritelmään sopivasta työskentelystä vai sellaisesta työstä, jolla saattaa olla vaikutus työnhakijan oikeuteen saada työttömyysetuutta.

Työnhakijalta saatujen tietojen perusteella tulee arvioida, vastaako työ vapaaehtois- tai talkootyön tavanomaisuuden ja yleishyödyllisyyden määritelmää: työnhakijalta voidaan kysyä esim. millaisessa organisaatiossa hän tekee vapaaehtoistyötä; saako palkkaa, tai onko hän joskus saanut palkkaa ko. työstä.

Jos kyse on selvästi yleishyödyllisestä vapaaehtoistyöstä tai tavanomaisesta talkootyöstä, asiasta ei anneta lausuntoa eikä tehdä selvityspyyntöä. Jos työnhakija ilmoittaa, että on joskus saanut palkkaa tai että joku muu saa samasta työstä palkkaa, eli työnhakija on esim. aiemmin ollut yhdistyksessä palkkatukityössä ja jatkaa samassa tehtävässä palkattomana, tulee asiakkaan oikeus työttömyysetuuteen selvittää. Yhtä lailla, jos asiakkaan antamat tiedot vapaaehtois- tai talkootyön luonteesta ovat epäselviä, kannattaa asiasta tehdä selvityspyyntö asiantuntijakäsittelyyn.

Yrityksessä ei voi koskaan tehdä vapaaehtois- tai talkootyötä. Tällöin tehdään työnhakijalle aina selvityspyyntö asiantuntijakäsittelyyn.

Luottamustehtävän hoitaminen

Osallistuminen yhteiskunnalliseen toimintaan esimerkiksi kuntien luottamustoimissa, vaalilautakunnissa tai käräjäoikeuden lautamiehenä ei vaikuta työttömyysetuuden työvoimapolitiittisiin edellytyksiin.

Tukihenkilö- tai tukiperhetoiminta

Erityistä tukea tarvitsevalle lapselle tai perheelle voidaan järjestää sosiaalihuollon palveluna tukihenkilö tai -perhe. Tukihenkilötoiminnassa tuettava ja tukihenkilö tapaavat tuettavan omassa elinympäristössä yhteisen tekemisen tai harrastuksen merkeissä. Yhteydenpidon

säännöllisyys ja kesto määrittyvät tuettavan tarpeiden perusteella. Tukiperhetoiminnassa tuettava osallistuu normaaliin arkielämään tukiperheessä ja yöpyy tukiperheen luona esimerkiksi viikonloppuisin tai sovittaessa pidempään, kuten loman aikana

Tukihenkilönä tai tukiperheenä toimimista voidaan pitää TTL:ssa tarkoitettuna tavanomaisena yleishyödyllisenä vapaaehtoistyönä silloinkin, kun siitä aiheutuneita kuluja korvataan. Jos toiminnasta maksetaan muuta palkkaa tai palkkiota mutta toimintaan ei liity ansiotarkoitusta, toiminnan vaikutusta työttömyysturvaoikeuteen arvioidaan TTL:n omassa työssä työllistymistä koskevien säännösten perusteella.

Sekä tukihenkilö- että tukiperhetoimintaa järjestetään myös ammattimaisesti esimerkiksi jonkin yrityksen lukuun. Näissä tilanteissa toiminnan vaikutus oikeuteen saada työttömyysetuutta ratkaistaan TTL:n yrittäjiä koskevien säännösten perusteella.

Perhehoitolain (263/2015) mukainen perhehoito tarkoittaa eri asiaa kuin tässä käsitelty tukiperhetoiminta. Perhehoitajana toimimisesta kerrotaan tämän materiaalin kappaleessa 2.11.

Palokuntatoiminta

Palokuntatoiminnan vaikutus työttömyysetuuteen voi tulla arvioitavaksi myös vapaaehtoistyön yhteydessä. Vapaa-palokuntatoiminnan voidaan katsoa olevan yleishyödyllistä ja tavanomaista. Tavanomaisuudella tarkoitetaan sitä, että toimintaan osallistuu eri elämäntilanteissa olevia henkilöitä, esim. työssäkäyviä ja opiskelijoita.

Keskeinen tunnusmerkki on toiminnan palkattomuus. Jos toiminnasta maksetaan palkkaa, palkkiota tai muuta korvausta tehdystä työstä, kyse ei ole työttömyysturvalaissa tarkoitettusta palkattomasta vapaaehtoistyöstä. Vapaaehtoistyöhön liittyvät kulukorvaukset, esim. oman auton käytöstä, ovat mahdollisia eivätkä estä toiminnan pitämistä palkattomana.

Palokuntatoimintaan voi eri puolilla maata liittyä myös erilaisia sopimusjärjestelyitä ja kyse voi siten olla myös työsuhteessa tehtävästä työstä tai toiminnasta, josta maksetaan korvausta. Jos sopimuspalokuntalainen saa toiminnasta palkkaa, palkkiota tai muuta korvausta, on kyse työsuhteesta (tai omassa työssä työllistymisestä) eikä vapaaehtoistyöstä.

Työvoimaviranomaisen on arvioitava työnhakijan ilmoittamien tietojen ja muiden käytettävissä olevien tietojen perusteella se, onko kyse työttömyysturvalaissa tarkoitettusta palkattomasta vapaaehtoistyöstä, vai onko kyse työsuhteessa tehdystä työstä taikka muusta työskentelymuodosta.

1.9 Palkaton työskentely yrityksessä tai yleisesti työsuhteessa tehtävissä töissä

TTL 2 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan työnhakijalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen, jos hän palkatta työskentelee yrityksessä tai sellaisissa tehtävissä, jotka yleisesti tehdään työsuhteessa tai yritystoimintana. Säännös rajaa tavanomaisen yleishyödyllisen

vapaaehtoistyön ja talkootyön ulkopuolelle palkattoman työskentelyn yrityksessä. Yrityksellä tarkoitetaan taloudelliseen tulokseen tähtäävää toimintaa, jota harjoitetaan juridisen yhtiömuodon kautta. Yritystoimintaa on elinkeinonharjoittajana, avoimen tai kommandiittiyhtiön sekä osakeyhtiön tai osuuskunnan muodossa harjoitettu toiminta.

Jos henkilö on aiemmin ollut vapaaehtoistyötä järjestävän tahon palveluksessa työsuhteessa ja siirtyy tekemään samoja tai samankaltaisia tehtäviä palkattomana vapaaehtoistyönä, kyseessä olevia tehtäviä pidetään yleisesti työsuhteessa tehtävinä. Tilanne on sama, vaikka henkilö itse ei olisi aiemmin ollut vapaaehtois- tai talkootyön järjestäjän palveluksessa, mutta toimijan palveluksessa on jatkuvasti ja säännöllisesti työsuhteessa olevia työntekijöitä samoissa tehtävissä, joita tehdään myös talkoo- ja vapaaehtoistyönä. Jos toiminnan järjestäjän palveluksessa ei ole palkattuja työntekijöitä, toimintaan osallistuminen on TTL:ssa tarkoitettua tavanomaista yleishyödyllistä vapaaehtoistyötä.

Jos talkoo- ja vapaaehtoistyön järjestäjän palveluksessa on satunnaisesti ollut esimerkiksi palkkatuella palkattuja työntekijöitä samoissa tai samankaltaisissa tehtävissä, kyse ei ole TTL 2 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuista tehtävistä, joita yleisesti tehdään työsuhteessa. Esimerkiksi urheilu- tai kulttuuritapahtumissa taikka muissa yleisötapahtumissa voi olla sekä palkattuja työntekijöitä että vapaaehtoisia tai talkoolaisia ilman, että kyse on tehtävistä, joita yleisesti tehdään työsuhteessa.

KEHA-keskuksen työttömyysturvan vastuualue antaa työvoimapolitiittisen lausunnon TTL 2 luvun 4 §:n 2 momentissa säädetyistä työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä. Palkattomasta työskentelystä yrityksessä ja palkattomasta työskentelystä tehtävissä, jotka yleisesti tehdään työsuhteessa tai yritystoimintana, lausunnon antaa siis aina KEHA-keskuksen työttömyysturvan vastuualue.

Jos työnhakija ilmoittaa tekevänsä palkatonta työtä yrityksessä tai olevansa palkattomassa harjoittelussa yrityksessä/yhdistyksessä/järjestössä tai työnhakija ilmoittaa palkattoman työn päättymisestä, on tarpeen tehdä selvityspyyntö asiantuntijakäsittelyyn. Työttömyysturvan vastuualue antaa työvoimapolitiittisen lausunnon asiakkaan oikeudesta työttömyysetuuteen.

Kuntoutustuella tai kuntoutusrahalla työkokeilussa oleva työnhakija

Palkattomasta työskentelystä yrityksessä tai tehtävissä, jotka yleisesti tehdään työsuhteessa tai yritystoimintana, ei vakiintuneen tulkinnan mukaan ole kysymys silloin, kun työnhakija osallistuu työeläkelaitoksen tai Kansaneläkelaitoksen järjestämään työkokeiluun yrityksessä kuntoutustuella tai kuntoutusrahalla.

Työvoimaviranomainen antaa kuntoutustuella/kuntoutusrahalla työkokeilussa olevalle työnhakijalle etuuden maksamisen sallivan työvoimapolitiittisen lausunnon, mikäli muut etuuden saamisen edellytykset täyttyvät. Työttömyysetuuden maksajan tehtäviin kuuluu tämän jälkeen ratkaista TTL 3 luvun ja eri etuuksien etusijajärjestyksen perusteella työttömyysetuuden maksamiseen liittyvät asiat.

Jos kyseessä on työsuhde eikä työkokeilu, annetaan työvoimapoliittinen lausunto normaalisti kokoaikaisesta tai osa-aikaisesta työsuhteesta.

Kuntoutusraha on ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavaa sosiaalietuutta. Kuntoutustuki on määräaikaista työkyvyttömyyseläkettä. Ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteen ajalta maksetaan joko kuntoutusrahaa tai kuntoutustukea.

Kuntoutusrahalla tai -tuella työkokeiluun osallistuminen ei lähtökohtaisesti ole työvoimapoliittinen asia, eikä siitä tehdä työvoimapoliittista lausuntoa. Työvoimapoliittisia edellytyksiä sovelletaan em. työkokeiluun osallistumisen aikana normaalisti, esim. TTL 2 ja 2 a luvun mukaisista seikoista tai menettelyistä annetaan tarvittaessa työvoimapoliittinen lausunto ja tehdään tarvittavat selvityspyynnöt.

Myös henkilö, jota pidetään työttömyysturvalain mukaisena yrittäjänä voi olla työeläkelaitoksien tai Kansaneläkelaitoksen järjestämässä työkokeilussa kuntoutustuella/-rahalla omassa yrityksessään. Tällainen tilanne tulee yleensä kysymykseen silloin, kun henkilön työskentelyn yrityksessä on katsottu ensin päättyneen hänen työkykynsä alennettua pysyvästi ja olennaisesti TTL 2 luvun 6 §:n mukaisesti. Mikäli henkilö aloittaa tämän jälkeen edellä kerrotun mukaisen työkokeilun omassa yrityksessään, tarkoittaa se sitä, että henkilö jatkaa/aloittaa uudelleen työskentelyn yrityksessä. Tämän vuoksi asiasta tulee tehdä selvityspyyntö työttömyysturvan vastuualueelle, joka antaa yritystoimintaa koskevan lausunnon.

Jos työnhakija ilmoittaa, ettei hae ammatillisen kuntoutuksen työkokeilun ajalta työttömyysetuutta, annetaan lausunto F003.

Jos työnhakija ei hae kokoaikatyötä, annetaan lausunto T002.

Jos työnhakija haluaa päättää työnhakunsa, annetaan lausunto T004.

Huomioitavaa on, että työnhakija saa ammatillisen kuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa, jonka myöntämiseen voi tulla taukoja. Työnhakijan työnhauksen tulee olla voimassa, ja työnhakijan tulee olla valmis hakemaan kokoaikatyötä, jotta hän voisi saada taukojen ajalle työttömyysetuutta.

1.10 Muita työttömyysetuuden saamisen yleisiin työvoimapoliittisiin edellytyksiin liittyviä seikkoja

Sairausloma ja sairauspäivärahaa enimmäisajan saaneet

Työkyvyttömyys ei ole työvoimapoliittinen asia, joten siitä ei anneta työvoimapoliittista lausuntoa. Sairauslomallakin työnhakijan tulee täyttää työttömyysetuuden saamisen yleiset työvoimapoliittiset edellytykset, eli hänen on mm. haettava ja oltava valmis vastaanottamaan

työkykyään vastaavaa kokoaikatyötä. Tarvittaessa työnhakijalle annetaan estävä työvoimapoliittinen lausunto (ei hae kokoaikatyötä) TTL 2 luvun 1 §:n perusteella.

Jos henkilö ilmoittautuu työnhakijaksi saatuaan enimmäisajan sairauspäivärahaa ja sairausloman edelleen jatkuessa, työvoimaviranomainen antaa hänelle etuuden maksamisen sallivan työvoimapoliittisen lausunnon, mikäli työnhakija täyttää etuuden saamisen työvoimapoliittiset edellytykset ja on valmis vastaanottamaan työkykynsä mukaista kokoaikatyötä.

Jos henkilöllä on edellä kerrotussa tilanteessa voimassa oleva kokoaikainen työsuhde, hänelle annetaan työvoimapoliittinen lausunto (F001) siitä, että työvoimapoliittiset edellytykset työttömyysetuuden maksamiselle eivät täyty, koska henkilö ei ole työtön. Tässä tilanteessa työttömyysetuuden maksaja ratkaisee, voidaanko työttömyysetuutta maksaa sairauspäivärahan päättymisen ja työkyvyttömyyden jatkumisen perusteella (TTL 3 luvun 3 §:n 3 mom.).

Työvoimaviranomainen antaa edellä tarkoitetun työvoimapoliittisen lausunnon, jos sairauspäivärahan enimmäisaika on täyttynyt, henkilö on työkyvytön eli sairausloma jatkuu edelleen, kokoaikainen työsuhde on voimassa ja työvoimapoliittisten edellytysten osalta lausunnon antamiselle ei ole muutoin estettä. Henkilön mahdollinen yritystoiminta, omassa työssä työllistyminen ja opiskelu tutkitaan normaaliin tapaan ja toimivaltainen taho antaa asiaa koskevan työvoimapoliittisen lausunnon. Päätoimisen yrittäjän, päätoimisesti omassa työssään työllistyvän tai päätoimisen opiskelijan lausunto on esteenä F001-lausunnon antamiselle. Jos yritystoiminta, omassa työssä työllistyminen tai opiskelu katsotaan sivutoimiseksi, asiasta mainitaan lausunnon F001 perusteluissa.

Edellä tarkoitettu työvoimapoliittinen lausunto (F001) voidaan antaa työnhakijan ilmoittamien tietojen perusteella. Työnhakijalta ei ole tarpeen pyytää selvitystä sairauspäivärahan enimmäisajan täyttymisestä tai siitä, ettei työnantajalla ole tarjota muuta työkyvyn mukaista työtä tai muista TTL 3 luvun 3 §:n 3 momentissa tarkoitetuista edellytyksistä. Sairauspäivärahan maksuaikaa tai maksettujen päivien määrää ei tarkisteta myöskään Kansaneläkelaitokselta. Työttömyysetuuden maksaja tutkii ko. lainkohdan edellytysten täyttymisen.

Huomioitavaa on, että sairauspäivärahan enimmäisaika täyttyy sen kalenterikuukauden lopussa, jota seuraavan kuukauden aikana sairauspäivärahapäivien määrä nousisi 300 arkipäivään. Sairauspäivärahan enimmäisaika ei siis täyty vasta 300 päivän kohdalla vaan se tulee täyteen jo jonkin verran aiemmin.

Työnhakijaan, joka saa työttömyysetuutta TTL 3 luvun 3 §:n 3 momentin perusteella sovelletaan normaaliin tapaan TTL 2 ja 2 a lukua. Esimerkiksi työnhakijan mahdollisesta työnhakuun ja työvoimapalveluihin liittyvästä menettelystä (TTL 2 a luvun 9–10 §) tehdään normaalisti selvityspyyntö.

Mikäli työnhakijan työsuhde on voimassa, sairauspäivärahan enimmäisaika on täyttynyt ja sairausloma jatkuu edelleen (eikä työnhakija ole palaamassa työhönsä), annetaan työnhakijalle lausunto F001. Lausunnon perusteluksi voidaan kirjoittaa esim.: ”Työnhakijan

ilmoituksen mukaan sairauspäivärahan enimmäismaksuaika päättynt. Asiakkaan kokoaikainen työsuhde on voimassa.” Lausunnon päivämäärä on sairauspäivärahan päättymistä seuraava päivä tai työnhakijaksi ilmoittautumispäivä.

Huomioitava on kuitenkin, että jos työnhakijalla on selvittämättä hänen statukseensa liittyviä asioita (esim. opinnot, yritystoiminta jne.) tulee näistä asioista tehdä selvityspyyntö ennen F001-lausunnon antamista. Lisäksi työnhakijan tulee olla valmis vastaanottamaan työkykyään vastaavaa kokoaikatyötä. Huomioitava on myös, että F001-lausunnon saaneeseen sovelletaan työttömyysturvan seuraamusjärjestelmää normaalisti. Työnhakijalta selvitetään työsuhteen päättymiset, työstä kieltäytymiset sekä työnhakuun ja työvoimapalveluihin liittyvät TTL 2a luvun 9 §:n ja 10 §:n mukaiset menettelyt.

Jos työnhakija, jolla ei ole voimassa olevaa kokoaikaista työsuhdetta, ilmoittaa, että sairauspäivärahan enimmäismaksuaika on päättynt, ei työnhakijalle anneta lausuntoa F001.

Jos työnhakija ilmoittaa, ettei hae eikä ole valmis vastaanottamaan työkykyään vastaavaa kokoaikatyötä, annetaan lausunto T002.

Jos työnhakijan sairausloma ei jatku, annetaan työnhakijalle lausunto T003 työnhaun aloituspäivästä alkaen. Työnhakijalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen.

Jos työnhakija on osa-aikatyössä, annetaan työnhakijalle lausunto T001 muiden edellytysten täyttyessä.

Työsuhteen osa-aikaistaminen

TTL 2 luvun 1 §:n mukaan työttömänä pidetään henkilöä, joka ei ole työsuhteessa. Lisäksi työttömänä pidetään muun muassa TTL 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettua henkilöä.

TTL 4 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan soviteltuun työttömyysetuuteen voi olla oikeus työnhakijalla, joka tekee osa-aikaista työtä, ei kuitenkaan, jos osa-aikaisuus perustuu työntekijän aloitteesta tapahtuneeseen työajan lyhentämiseen.

Työvoimaviranomaisen tehtäviin kuuluu ratkaista, onko työnhakija työtön, ts. onko kyseessä oleva työsuhde osa-aikainen. Jos työ on osa-aikaista ja muut työttömyysetuuden saamisen työvoimapolitiittiset edellytykset täyttyvät, työvoimaviranomainen antaa työttömyysetuuden maksajalle työttömyysetuuden maksamisen sallivan työvoimapolitiittisen lausunnon. Lausunnon perusteluihin merkitään, että kyse on työnantajan ja työntekijän välisestä sopimuksesta tai työntekijän aloitteesta tapahtuneesta osa-aikaistamisesta. Työttömyysetuuden maksaja ratkaisee, tuleeko työttömyysetuus jättää maksamatta TTL 4 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella.

Jos työnhakijan työaika on lyhennetty työnhakijan omasta toiveesta, tulisi lisätä lausunnon perusteluun maininta, esim. ”Työaika lyhennetty työnhakijan ilmoituksen mukaan tämän omasta pyynnöstä”.

Lakko ja työsulku

TTL 4 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan soviteltuun työttömyysetuuteen on oikeus tämän lain 1–3 luvussa säädetyn edellytyksin työnhakijalla, jonka työnteko on estynyt sellaisen työtaistelutoimenpiteen takia, jolla ei ole riippuvuussuhdetta hänen työehtoihinsa tai työoloihinsa. Tällaista henkilöä pidetään TTL 2 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan työttömänä.

Henkilö, joka on itse lakossa, ei ole TTL 2 luvun 1 §:ssä tarkoitettu työtön eikä hän ole TTL 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettu henkilö, koska hänellä on voimassa oleva työsuhde ja työtaistelutoimenpiteellä on riippuvuussuhde hänen työehtoihinsa tai työoloihinsa. Mikäli henkilö on itse päättänyt, että hän ei mene työtaistelutoimenpiteen aikana töihin, ei henkilöä myöskään tällöin voida pitää työttömänä, sillä henkilöllä on voimassa oleva työsuhde ja työnteko ei ole estynyt työtaistelutoimenpiteen takia, vaan henkilön oman päätöksen vuoksi.

Työnteon estyessä sellaisen lakon tai työsulun johdosta, jolla ei ole välitöntä eikä välillistä riippuvuussuhdetta kyseisen henkilön työehtoihin tai työoloihin, on työnhakijalla muiden edellytysten täytyessä oikeus työttömyysetuuteen. Työnhakijalle voidaan antaa työvoimapolitiittinen lausunto työnhakijan luotettavana pidettävän ilmoituksen perusteella. Työvoimaviranomaisella on tarvittaessa myös mahdollisuus pyytää todisteellinen selvitys lausunnon antamista varten ja erityisesti riippuvuussuhteen selvittämiseksi, mikäli asiassa muutoin olisi epäselvyyttä.

TTL 3 luvun 8 §:n mukaan työriidan aikana työttömyysetuutta ei saa suorittaa työnhakijalle, joka välittömästi lakon tai työsulun johdosta on joutunut työttömäksi; tai joka välillisesti lakon tai työsulun johdosta on joutunut työttömäksi, jos työriidan tarkoituksena on aikaansaada muutoksia myös hänen työ- ja palkkasuhteisiinsa.

Työttömyysetuuden maksaja tutkii, onko kysymyksessä TTL 4 luvun 1 §:ssä vai 3 luvun 8 §:ssä tarkoitettu tilanne eli sen, onko lakolla tai työsululla riippuvuussuhdetta työnhakijan työehtoihin tai työoloihin ja voidaanko työttömyysetuutta maksaa. Tämä on työttömyysetuuden maksajan toimivallassa. Työvoimaviranomainen antaa työvoimapolitiittisen lausunnon TTL 2 luvun 1 §:ssä säädetyn 4 lukuun liittyvän viittaussäännöksen mukaisesti luotettavana pitämänsä selvityksen perusteella. Työttömyysetuuden maksaja ratkaisee lopullisesti TTL 4 luvun 1 ja 1 a §:n soveltamisperusteen. Tarvittaessa työvoimaviranomaisen tulee korjata antamaansa työvoimapolitiittista lausuntoa maksajalta saamiensa tietojen perusteella.

Mikäli työnhakija ilmoittaa, että hänelle ei ole tarjolla työtä lakon takia, kannattaa työnhakijalta kysyä onko hän itse lakossa. Jos hän ei ole, kannattaa kysyä mistä syystä työnteko on estynyt.

Jos työnhakija on itse lakossa tai jos työnhakija ei ole lakossa itse, mutta työnteko on siitä huolimatta estynyt ja työtaistelu liittyy myös hänen työehtoihinsa ja työoloihinsa, annetaan työnhakijalle lausunto hänen työsuhteensa laadun perusteella, eli kokoaikatyöstä T003 ja osa-aikatyöstä T001.

Jos työnhakijan työnteko on estynyt sellaisen työtaistelutoimenpiteen takia, jolla ei ole välitöntä eikä välillistä riippuvuussuhdetta hänen työehtoihinsa tai työoloihinsa, annetaan työnhakijalle lausunto T001 muiden edellytysten täyttyessä. Lausuntoa annettaessa voidaan lähtökohtaisesti luottaa työnhakijan omaan selvitykseen. Jos asiassa on epäselvyyttä, voidaan työnhakijalta pyytää todisteellinen selvitys.